

FINN-PÅLSTUGGU: Tore Leistad foran åpningen på hula der Finn-Pål i sin tid holdt til.

I Finn-Påls fotefar

Sagnet om Finn-Pål som holdt til innpå Malvikmarka for over tohundregfemti år siden inneholder flere spørsmål enn svar, spørsmål man heller aldri vil få svar på.

Men stedet der han skulle ha hatt sitt tilhold, Finn-Pålstuggu, den eksisterer fortsatt, og har blitt et yndet turmål for mange.

Septemberdagen var så fin som bare en dag på denne tid av året kan være. En slik dag som gjør at man føler en liten sitrende spenning og glede allerede ved starten av en tur ut i skogen, marka og fjellet.

Mange tegn fortalte om en høst i emning der vi fulgte traktorveien innover. Og stillheten var der, stillhet etter en travelt hektisk sesong for fugler som allerede hadde dratt mot sør.

Turkameraten denne dagen er bokstavelig talt en veteran på flere måter. En pensjonist preget av den gode ro man gjerne finner hos folk som har fartet mye i skog og mark gjennom et langt liv, og Malvikmarka den kjenner han bedre enn de fleste 71-årige Tore Leistad.

Fortsatt er han en meget ivrig jeger og sportsfisker. I kjellerstua heime har han en mengde trofæer, og høyest rager nok kanskje de tre kongepokalene fra jakthundprøver på Dovre.

Som sportsfisker har han i mange år vært en trofast og tålmodig sjel på bredden av lakseelvene. Hans personlige rekord når det gjelder laks er en rugg på over 22 kilo.

Fiskeinteressen kom tidlig, og som ungdom bosatt i Sjøvoldområdet i Malvik hendte det han gikk heimefra og inn til Bjørnstadjønnene sammen med kamerater. Det var en dryg marsj. Først etter veien forbi Hønstad og Vulusjøen, videre opp Kleiva, over Jervfjellet, ned på baksida og fram til tjønnene.

– Det var fin fisk i Bjørnstadjønnene den gang, sier Tore.

Etter å ha fisket seg gjennom kvelden og natta var det å gå samme vei tilbake til bygdes igjen.

Han farer ikke med store ord om seg

selv og sine bravader, men de mange trofæene og bildene han har heime forteller om en svært aktiv kar som har hatt mange fine opplevelser.

Etter en dryg time nærmer vi oss Finn-Pålstuggu. Tore er kjentmann og leder an slik han har gjort hele tiden. En tydelig sti fører oss fram til noen gedigne steinblokker som noe uryddig ligger stablet oppå hverandre. En litt skrå nesten mannshøg revne leder til en hule under steinblokkene. Vi hadde kommet fram til residensen hans Finn-Pål.

FINN-PÅLSTUGGU

Tore hadde vært smart og tatt med seg lykt og vi begynte å ta oss innover hula. Den var adskillig større enn førsteinntrykket utenfra, og det var både kjeller og loft. Det sivet lys ned fra oven. Åpningen så stor nok ut til å kunne være en nødutgang. Iallfall hvis man var villig til å åle seg fram og ikke var plaget av klaustrofobi. I mangel av hjelm måtte man helst passe hodet. Takhøyden var ikke alltid av Norsk Standard på 2,40. På «loftet» noe som lignet en treseng full av skitt og støv. Hadde dette vært sengepllassen til Finn-Pål? Var det her villmannen hadde ligget å planlagt sine tjuvraider på stabburene rundt i bygda, eller tjuvslaktingen av dyr på sommebeite i marka. Å, nei, noen eiendeler eller etterlatenskaper etter Finn-Pål er nok ikke lenger å finne i vår tid.

Gjesteøkene i trekassen forteller at Finn-Pålstuggu er hyppig besøkt. Gamle bålplasser utenfor hula viser også at her har mange kanskje hatt turens høydepunkt med kaffekok og pølsegjelling. I trekassen skulle sagnet om Finn-Pål være beskrevet i et gammelt avisutklipp hevder Tore, men noen måtte ha tatt det med seg for det er ikke lenger. Men sagnet har vi fått tak i likevel.

FINN-PÅL

Pål Karja sies å ha vært hans opprinnelige navn. Han var av sameslekt og født i nærheten av Predikstolen syd for Helagsfjellet i Sverige først på 1700-tallet.

22 år gammel ble han dømt fredløs i Sverige, etter å ha vært i slagsmål som endte med døden for en kar. Dette skal Finn-

Pål ha fortalt selv til arbeidskamerater etter at han kom til Mostadmark og fikk seg gruvearbeid der. Jernverket i Mostadmark var i drift på den tiden, og fra bl.a. Grønigruva og andre gruver lokalt var det fortsatt malm å hente.

Finn-Pål fikk seg en kjæreste i Mostadmark, en setertaus som hette Martha. Allerede på den tiden hevdes det at han hadde funnet berghula i vestenden av Jervfjellet og oppholdt seg en del der. Det var bare han selv og Martha som visste om denne hula. Forholdet mellom Finn-Pål og Martha førte til at hun fødte en datter. Barnet sies å være det siste som ble døpt i St. Mariakirken på Volden i Mostadmark.

Det å føde et ekte barn i den tid var ingen spøk, og bygdefolket bestemte seg for å straffe Finn-Pål. Dermed ble hula i Jervfjellet hans faste tilholdsted for å unngå represaliene. Men ryktene begynte snart å forfølge ham, at han blant annet fór rundt på gårdene og stjal mat om natta, likeså tjuvslakting av husdyr på beite i marka. Var det noe som forsvant var det selvsagt lett å legge skylda på den skjeggete og langhåra fremmedkaren.

Til slutt bestemte en del av karfolkene i bygda seg for å «ta» Finn-Pål for å få en slutt på dette ivesen. Dette sies å ha vært omkring år 1740.

Men hvilken måte Finn-Pål endte sine dager er det ulike versjoner om. En går ut på at han ble drept da folkene omsider fikk tak i ham, og at kroppen ble senket ned i et myrhol. En versjon er at han ble skutt av forfølgerne på Fossllivollen. En annen går ut på at han ble innestengt i et hus på Malvikvollen, og at huset ble påtønt slik at han brant inne. Et tredje utsagn går ut på at han ble jaget fra bygda. Det hevdes også at han etterpå dukket opp i Singsås, hvor de tok ham for en forbyrter, at han der ble jaget ut på et islagt vann hvor han gikk gjennom isen og druknet.

Uansett hvordan det endte for den svenskfødte sames, her i Malvik har Finn-Pålstuggu sørget for at sagnet om han som ga den navn fortsatt eksisterer.

SKJULESTEDET

Men Finn-Pålstuggu har også vært brukt som skjulested i nyere tid. Det skjedde un-

der andre verdenskrig etter at Johan Svedahl nærmest ved et mirakel unngikk å bli et offer for tragedien på Hasetkammen, der Jan Solberg ble skutt av tyskerne 11. september i 1944. Svedahl som tilfeldigvis ikke var i barhytta på Hasetkammen da tyskerne slo til, søkte etterpå en kort periode tilflukt i Finn-Pålstuggu i påvente av at situasjonen skulle roe seg. Men ikke så lenge etter greide Johan Svedahl å komme seg i sikkerhet ved å flykte til Sverige.

Tyskerne var stadig på jakt etter motstandsgrupper som sendte radiomeldinger til London om bl.a. tysk båttrafikk og anlegg. Som kjent var slagskipet Tirpitz, som lå i Fættensfjorden, et attraktivt mål for de allierte.

Etter en tid greide tyskerne å peile inn senderen på Hasetkammen, kanskje også med en viss hjelp fra lokalkjente folk.

Kvelden før tyskerne slo til hadde det imidlertid vært diskusjon i motstandsgruppen om å flytte utstyret og aktiviteten fra Hasetkammen til Finn-Pålstuggu, men dessverre ble flyttingen utsatt.

TRULSEN

Høyeste punkt på Jervfjellet heter Trulsen, hva nå det kan komme av. Stedet er iallfall et ganske unikt utsiktspunkt, og verd et besøk.

Oppstigningen fra Finn-Pålstuggu til toppen av fjellet går delvis langs luftige gallerier. Turkamerat og pensjonist Tore beveget seg like støtt og sikkert som ei fjellgeit opp bratte fjellskrenter som absolutt ikke anbefales folk med høydeskrekk.

– Vi bruker å gå en annen vei når vi har med hunder, for de kan få problemer noen steder her, sier han. Og det skjønner vi godt idet vi ser oppunder støvselvålene hans der han nesten lydlost smyger seg oppover berget. Bak og under oss er det mye god frisk luft.

På toppen blir det en liten stopp for å unne seg et rundskue. Det ser ut som værvarselet får rett, det drar seg til skyer og meldingene går ut på regn mot kvelden.

Vi rekker så vidt tilbake til bilen før de første dråpene kommer.